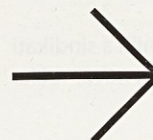

MENACHEM GOLAN

PRIHAJA NA
7. GROSSMANNOV
FESTIVAL

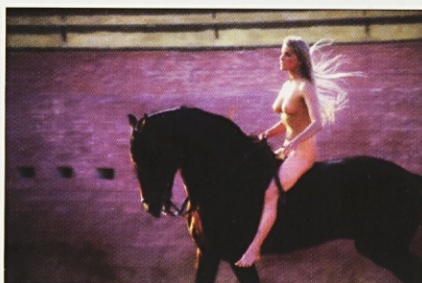
Miha Mehtsun

*Mož, ki je zavrnil
Schwarzeneggerja*

Ameriški ninja

Bolero

Kobra

Med gosti 7. Grossmannovega festivala fantastičnega filma in vina (25.–30. julij 2011) v Ljutomeru bo tudi legendarni izraelski producent, režiser in scenarist Menahem Golan, ki je skupaj z mlajšim bratrancem Yoramom Globusom na čelu razvpitega ameriškega studia Cannon Group neizbrisno zaznamoval osemdeseta leta s kopico akcijskih, pustolovskih, znanstvenofantastičnih in plesnih filmov ter komedij in mjuziklov. Na festivalu bo prejel nagrado za življenjsko delo.

Le kdo se ne spomni nizkopračunskih uspešnic, ki so tudi pri nas polnile kinodvorane, še več navdušencev pa prikovala pred zaslone v zlatih časih videotek? Pa tudi ljubitelji »resnejših« filmov bodo zastrigli z ušesi ob naslovih, kot so *Marijini ljubimci* (Maria's Lovers, 1984, Andrej Končalovski), *Ponoreli vlak* (Runaway Train, 1985, Andrej Končalovski), *Powaqqatsi* (1988, Godfrey Reggio), *Barska mušica* (Barfly, 1987, Barbet Schroeder), *Otello* (1986, Franco Zeffirelli) in drugi.

V svoji bogati karieri je Menahem Golan produciral več kot 200 in režiral več kot 40 filmov, odkrival in populariziral nove trende, lansiral kariere igralcev, kot sta Jean-Claude Van Damme in Michael Dudikoff, naredil akcijskega heroja iz Chucka Norrisa, obenem pa na široko odprl vrata avtorjem, kot so John Cassavetes, Andrej Končalovski, Robert Altman, Franco Zeffirelli, Jean-Luc Godard, Nicolas Roeg, Lina Wertmüller in Norman Mailer, ki so pri njem imeli proste roke, da – za sicer zmernejši proračun – posnamejo filme, za katere veliki holivudski studii niso hoteli niti slišati. Mimogrede, produciral je tudi film *Manifest* (Manifesto, 1988), ki ga je Dušan Makavejev delno posnel v Škofji Loki in okolici.

Z Globusom sta v pogajanjih s sindikati filmskih delavcev izborila tudi nova, veliko

ugodnejša pravila za neodvisne studie, ki so pred tem morali plačevati enake prispevke kot velike holivudske produkcije. Še pred Cannonom je Golan v Izraelu produciral več kot 40 filmov, ki so izjemnega pomena za izraelsko kinematografijo – pomenljiv je podatek, da med izraelskimi nominiranci za oskarja in zlati globus večino tvorijo prav njegovi filmi. Leta 1999 je prejel nagrado Izraela za film.

Lani avgusta je na festivalu v Locarnu prejel nagrado za najboljšega neodvisnega producenta, ki jo podeljujejo ključnim osebam v svetu filma in s katero nagrajujejo pogum in pripravljenost na tveganje s podporo *auteurjem*, novembra pa se je Filmsko združenje Lincoln Center v New Yorku Golanu in Globusu priklonilo s šestdnevno retrospektivo, v sklopu katere so prikazali 13 Cannonovih filmov, javni pogovor s častnima gostoma pa je vodil Barbet Schroeder.

Menahem Golan je bil rojen leta 1929. Bil je pilot v izraelskih zračnih silah. V začetku 50. let je odpotoval v London, kjer je študiral na Old Vic Theatre School. Po vrnitvi v Izrael se je uveljavil kot gledališki režiser, nato pa leta 1958 odšel v New York na študij filma na univerzi Columbia in New York State City Collegeu. Prve filmske izkušnje je pridobil leta 1963 pri snemanju filma *Mladi dirkači* (The Young Racers, 1963, Roger Corman), ko je bil skupaj s Francisom Fordom Coppola

pomočnik režiserja. Coppola je z leti postal njegov mentor, Cormanovo spretno izkoriščanje skromnega proračuna in iznajdljivost, ki jo je pri tem pokazal, pa sta na mladega Golana naredila močan vtis.

Še istega leta je v Izraelu režiral prvenec *El Dorado* (1963) in osnoval produkcijsko hišo Noah, v kateri se mu je kmalu pridružil Yoram Globus. Do konca 70. let sta sproducirala preko 40 filmov, slabo polovico je Golan tudi režiral. Mnogi med njimi so bili deležni pozornosti, večkrat pa tudi nominirani za oskarja. Med najpomembnejšimi so Golanov akcijski triler *Operation Thunderbolt* (Mivtsa Yonatan, 1977), posnet po resničnih dogodkih teroristične ugrabitve letala, komedija *Sallah Shabati* (1964), debitantski film znanega izraelskega satirika Efraima Kishona, najstniška komedija *Limonov sladoled* (Lemon Popsicle, 1978, Boaz Davidson) je bila hit tudi pri nas, Golanov mjuzikal *Kazablan* (1974), ki je bil v angleški verziji prikazan tudi v ZDA, ter prav tako Golanov gangsterski film *Lepke* (1975) s Tonyjem Curtisom v glavni vlogi, posnet v ZDA.

Leta 1979 sta Golan in Globus kupila ameriški studio Cannon, ki je po seriji neuspešnih filmov zašel v finančne težave, razen uspešnice *Joe, tudi to je Amerika* (Joe, 1970, John G. Avildsen) s Petrom Boyleom v glavni vlogi leta 1969 pa ni dosegel posebnega uspeha. Pod vodstvom Golana in Globusa je

The Assault

Tokovi ljubezni

Pogrešani v akciji

Powaqqatsi

Gospodarji veselja

Cannon pričel z zavirljivo hitrostjo izdelovati nizkopračunske akcijske filme in komedije kot na primer *Polnočni maščevalec* (Death Wish II, 1982, Michael Winner) s Charlesom Bronsonom, *Enter the Ninja* (1981, Menahem Golan) s Francom Nerom, ki je sprožil poplavo filmov o ninjah, ter *The Last American Virgin* (1982, Boaz Davidson), za ameriški trg predelani *Limonov sladoled*. Vsi so bili pospremljeni z domiselnimi in udarnimi reklamnimi kampanjami in slogani, kar se je v naslednjih letih še stopnjevalo ob naslovih, kot so *Pogrešani v boju* (Missing in Action, 1984, Joseph Zito), *Delta Force* (1986, Menahem Golan) in *Invasion U.S.A.* (1985, Joseph Zito), ki so kot ikono akcijskega filma ustoličili Chucka Norrisa, novo nadaljevanje serije *Death Wish*, plesni film *Breakin'* (1984, Joel Silberg), ki je dobil goro klonov, nabriti akcionar *Kobra* (Cobra, 1986, George P. Cosmatos) s Stallonejem, kultni favorit *Ameriški ninja* (American Ninja, 1985, Sam Firstenberg), ki je dobil nekaj nadaljevanj, ali pa erotična drama *Bolero* (1984, John Derek) z Bo Derek. Do leta 1986 je Cannon na leto produciral več filmov kot vsi veliki studiji skupaj ter postal najpomembnejši neodvisni studio v Holivudu.

V TEM ČASU STA GOLAN IN GLOBUS POSTALA ZNANA KOT DRZNA IN PREBRISANA POSLOVNEŽA, KI STA OBENEM TUDI ISKRENA LJUBITELJA FILMSKE UMETNOSTI. ZARADI HITROSTI IN IZNAJDLJIVOSTI PRI DELANJU

Polnočni maščevalec

FILMOV SE JU JE PRIJEL VZDEVEK THE GO-GO BOYS. Z inventivnim oglaševanjem in s prodajo pravic za še neposnete filme sta v Cannesu pridobila finance za tekoči projekt, ker pa sta se vedno strogo držala proračunskih omejitev, je večina filmov končala z zajetnim dobičkom. Med izjemami so bili naslovi, ki so ju zanj posneli priznani mojstri avtorskega filma, kar pa je bilo za podjetje bolj prestižnega pomena. *Tokovi Ljubezni* (Love Streams, 1984, John Cassavetes) je prejel berlinskega zlatega medveda, *The Assault* (De aanslag, 1986) nizozemskega režiserja Fonsa Rademakersa pa tujejezičnega oskarja leta 1987. Priznani kritik Roger Ebert je tedaj zapisal: »Cannon je danes edina produkcijska hiša na svetu, ki je pripravljena toliko tvegati za resne, obrobne filme.«

V tem času se je Cannon nezadržno širil, poleg močne prisotnosti na rastočem video trgu je postal tudi lastnik mnogih verig kinodvoran po Evropi, vključno s Thorn EMI v Veliki Britaniji. A kmalu se je izkazalo, da ne morejo obvladovati pridobljenega imperija. Poleg tega so leta 1987 blagajniško propadli kar trije filmi, ki so imeli za Cannonove standarde ogromne proračune in od katerih sta si Golan in Globus veliko obetala. To so bili drama *Nad vsemi* (Over the Top, 1987, Menahem Golan) s Stallonejem, katere pomemben del zapleta je tvorila igra »lomljenja rok«, igrana priredba risanke *Gospodarji veselja* (Masters of the Universe, 1987, Gary Goddard) z Dolphom Lundgrenom in *Superman IV* (Superman IV: The Quest for Peace, 1987, Sidney J. Furie), ki je poskrbel za dolga leta Supermanove odsotnosti s filmskih platen. Golan nasploh ni imel sreče s stripovskimi junaki, saj mu nikakor ni uspelo posneti filma o Spidermanu, za katerega je pridobil pravice že leta 1986. Po nešteti spremembah igralcev in scenarija, neskončnem prilaganju proračuna ter bankrotu Carolca, ki naj bi sodeloval pri projektu, jih je moral 12 let

kasneje vrniti Marvelu.

Leta 1989 se je prevelika ambicioznost Cannonu maščevala. Prišlo je do bankrota družbe. Golan je zapustil Cannon, ki je prišel pod okrilje MGM in postal Pathé Communications, ter ustanovil 21st Century Film Corporation. Po nekaj neuspešnih filmih, kot so *Captain America* (1990, Albert Pyun), *Bullseye!* (1990, Michael Winner) in *The Phantom of the Opera* (1989, Dwight H. Little), se je leta 1992 vrnil v Izrael. Tam je doživel uspeh z odrsko produkcijo mjuzikla *Moje pesmi, moje sanje*, nadaljeval pa je tudi s produkcijo in snemanjem filmov v Izraelu in Evropi. Za svojo novo produkcijsko hišo Jaffa Productions je nazadnje posnel komedijo *Marriage Agreement* (2008) po predlogi Efraima Kishona, trenutno pa se ukvarja s projektom, ki ga označuje kot najpomembnejšega v karieri, satiro *Badenheim 39* po literarni predlogi Aharonu Appelfelda.

Menahem Golan kljub častitljivi starosti še vedno velja za izredno živahnega, pronicljivega in duhovitega sogovornika, ki vam rade volje pove, kako je nekoč zavrnil Arnolda Schwarzeneggerja zaradi slabe angleščine in neizgovorljivega priimka, kako je odkril JCVD, ko mu je ta stregel v restavraciji, ter kako je zbarantal honorar Sylvestra Stalloneja za *Nad vsemi* s šestih na deset milijonov dolarjev. Vse to in še več boste izvedeli na letošnjem Grossmannu, kjer boste lahko to živo legendo spoznali od blizu, poleg drugih zanimivih gostov pa vas bodo tam kot ponavadi pričakali najdržnejši filmi iz sveta fantastike in grozljivk, najglasnejši glasbeni dokumentarci, vinske degustacije, vsakodnevni glasbeni program, razstave, predstavitve knjig, modne revije, performansi, subkulturna tržnica in zaključni Ples vampirjev.